

100

Павле Угринов

Стара породична кућа

У Речнику српској књижевној језика читамо: *Кућа је траће-вински објект који има зидове и кров и обично служи за сти-новање; зграда у којој се живи, стианује, пребива.*

Приповедач Павле Угринов је ову дефиницију обогатио својим доживљајима и утисцима. Биће ти занимљиво да сазнаш на чему се зауставио пиščев поглед. Куда му се распршила мисао? Шта је видео споља и где је све завирио унутар куће? Како је обогатио причу кратким описом старе крушке у дворишту?

Спољни изглед

Са улице су се видела три мала прозора, два један крај другог, скоро на средини зида, и један по страни, ближе улазним врати-ма, сваки састављен из два дела: доњег, већег, који се отвара, и горњег, мањег, који је углавном био затворен, или се ретко отва-рао, и то само ради ветрења.

Прозори су били ниски, будући да ни читаво прочеље куће није било одвише високо, тако да се кроз њих могло видети све што се у кући збива, мада нејасно и искривљено, због окана која су била старинска, можда чак и ручно ваљана, пуна неравнина и чворова. Но уколико би неко одиста и завирио унутра, више би видео своју сопствену искривљену и заврнуту слику у окну него оно што се збива у соби, а преко дана се у њој ништа није збивало.

Дрвенарија прозора била је премазана мрком бојом, док је читав спољни зид куће био окречен, дакле бео, изузев „сокла”, истуреног доњег дела зида при земљи, који је такође био обојен мрком, тако да се спољни изглед куће у боји слагао.

Изнад зида куће, са улице, као и из дворишта, дизао се китњаст забат – са благо извијеним линијама и једном великом полукруж-ном у врху, са два таванска отвора и иницијалима предела – који је читавом својом декоративношћу скоро у потпуности заклањао висок и искошен кров, покривен дебелим и густим садевом трске, по којој се ширила тамнозелена маховина.

прочеље – предња страна куће

окно – прозор

сокл – доњи, мало извучени део зида који служи као основица зграде

забат – горњи троугласти део зида изнад бочне стране зида

иницијали – почетна слова имена и презимена

декоративност – украшеност, кићеност

Са десне стране pročеља, у продужетку крова, на кућу се наслањала коса настрешница, која је била, у ствари, кров једног уског отвореног ходника, бочног, дуж читаве унутрашње стране куће, ходника званог „ганг”, на чијем су се почетку, с улице, налазила дрвена врата, са извијеном (кованом) гвозденом кваком.

Почев од грубо тесаног багреновог стуба крај улазних врата, благо се подизао лук велике улазне колске капије, која се на половини отварала, делећи је на два извијена крила, обојена истом оном мрком бојом којом и сва остала дрвенарија куће.

Унутрашњи изглед

Испод настрешнице отвореног ходника налазила су се двоја врата: једна ближа улазу, делимично у стаклу, кроз која се ступало право у собу с улице, и друга на средини, која су служила као главни улаз, а уводила непосредно у највећу одају куће – трпезарију, са кухињом у позадини.

Та велика трпезаријска одаја била је полумрачна, јер је светлост у њу једва продирала кроз један једини прозор у одаји, на средини зида насупрот улаза. У њој је под био земљани: чврсто набијена и глатка површина земље која се у том полумраку сјајила. У предњем

гrotло – отвор

набој – земља, блато помешано са сеном које служи као грађевински материјал

банак – истурени део око зидне пећи или огњишта на коме се седи или лежи

делу стајао је велики правоугаони орахов сто, кућна трпеза, са две клупе са стране и две овеће столице у челу и зачељу. Лево и десно по средини собе, једна наспрам других, стајала су врата, једна за собу према улици а друга за ону према врту и воћњаку. У угловима испод прозора налазили су се зидани и олепљени ниски штедњаци, већи са тучаном ринглом, за кување, и мањи са великом рупом, за бакарни котао. Крај штедњака са котлом зјапио је полукружни отвор у зиду – ложиште за велику зидану пећ (која се налазила с друге стране зида, у соби са улице), али и ужарено гrotло за печење меса и хлеба, кромпира и колача, као и свега другог.

Кроз прозор између два штедњака видело се задње двориште и ниски зид према улици, нагрисен влагом и стога мусав, у чијој су се сенци пружале две дуге леје целера, који ту, у мраку, најбоље успева. Сасвим у дну дворишта дизало се огромно стабло ораха чије су се гране шириле готово преко читавог тог простора, а једним делом изнад суседног дворишта.

Соба с улице била је светла, бела, чиста, преко читавог дана обасјана сунцем. До улазних врата здесна стајала је купаста собна пећ, од набоја, облепљена плевом, чији је точирасти врх дотицао ниску таваницу, а која је заузимала десни угао собе. Била је опасана широким банком са наслоном, на коме се могло седети и лежати. Са леве стране, уза зид, један уз други, налазила су се два кратка кревета, са високим полукружним рамовима, а изнад њих, на зиду, налазила се икона светог Николе на стаклу, рад примитивног сликара. На супротном зиду, између два прозора, висила је окачена стара тамбура. Кроз прозор се видео дрворед окресаних

ЛИТЕРАРНИ КУТАК

- ◆ Приповедач описује стару породичну кућу најпре споља. Шта на њој прво види? Како изгледају прозори куће?? Опиши их до детаља својим или пишчевим речима.
  - ◆ Одакле наратор посматра стару породичну кућу? Може ли се из описа закључити коме припада та кућа?
  - ◆ Прозори ове породичне куће несумњиво имају своју причу. Испричај ту причу.
- Наведи и остале предмете којима приповедач допуњује спољашњи изглед куће.
- ◆ Према радњи дела мотиви се деле на **статичке** и **динамичке**. Пронађи у овом одломку примере и за једну и за другу врсту мотива.
  - ◆ Аутор попут архитекте или грађевинца оком зналачки запажа појединости на кући и детаљно их описује. Шта мислиш, зашто му то полази за руком?

багрема, а испред широког травнатог јарка, обраслог камилицом, протезао се улични коловоз. Соба према воћњаку, и поред два прозора, истина мала, била је сеновита, скоро мрачна, обасјана сунцем тек кратко изјутра, и увек у некој дубокој тишини, као да није припадала кући, или као да је била напуштена, заборављена; као неки тихи кутак тек приљубљен уз кућу. Али таква је била стога што се у њу ретко улазило, што су ту биле похрањене најдрагоценије ствари и породична знамења; ствари које се нису употребљавале, ћилими који се нису газили, свечана одела: била је то – „гостинска соба” у коју су се примали само изузетни гости, мада је била сва некако девојачка, са белим завесама на прозорима и чипкама преко кревета. Кроз прозор „гостинске собе” видела се стара крушка која се дизала свега неколико метара од куће, а иза ње се ширила башта с цвећем, на коју се наслањао пространи воћњак, сличан неком малом гају.

јарак – канал крај пута

сеновита – заштићена од сунца, у сенци

похрањене – сачуване, остављене

Стара крушка у дворишту

Крушка је била стара, разграната, са кором сасвим сасушеном, ољуснутом од стабла и главних грана; подсећала је на стару крљушт која тек што није отпала. Између кртих љуспи коре милели су мрави, легле су се ларве а неки пут су из њене густе крошње пуне плода падале многобројне беле ситне гусенице. Представљала је прави рај за птице, а нарочито за детлиће, који су је чистили од напасти. Али и благодет за укућане, у доба зрења.

- ◆ Знатну пажњу аутор је посветио и унутрашњем изгледу породичне куће. Како су распоређене просторије у кући? Која је просторија највећа, а која најинтимнија? Који предмети изазивају пишчеве утиске и буде сећања?
- ◆ Стара породична кућа је напуштена, али се у њој налазе два предмета која сведоче о њеним некадашњим укућанима. Који су то предмети? Зашто су само они остали у кући? Шта ти предмети симболизују?
- ◆ Покушај на основу описа куће да замислиш колико је људи живело у њој. Чиме су се они бавили?
- ◆ Последњи део ове приче носи наслов *Стара крушка у дворишту*.
- ◆ Како је крушка дочарана? На шта подсећа? Колико употпуњује слику једног предела и једног времена? Како би прича изгледала без овог додатка?
- ◆ Ако у твојој породици постоји оваква или слична кућа опиши је (усмено или писмено).
- ◆ На стр. 313 Читанке налази се прича *Јабuka на друму* Вељка Петровића. Упореди те две приче. У школску свеску упиши заједничке мотиве и мотиве по којима се оне разликују.

ПОЈАМ
О
ПОЈМУ

МОТИВ

Мотив (фр. *motif* од лат. *motus* – покрет) – најмања тематска јединица у књижевном делу (поетском, прозном, драмском). Он се не може делити на мање јединице, а да притом не изгуби смисао. Мотивима се описују предмети и људи, ситуације, природа. У књижевном делу имају различите функције.

Главни мотив је водећи мотив. У лирској песми он је најчешће тема песме.

Према радњи дела мотиви могу бити: динамички и статички.

Динамички (наративни) мотиви имају двојаку улогу. У епском делу покрећу радњу напред, у драми смењују једну акцију другом.

Статички (описни) мотиви успоравају главну радњу, али је сликовито допуњују. Статичким мотивима припадају: описи неке ситуације, предмета, природе (пејзажа), призора, описи личности и њихових расположења, опис спољашњег изгледа лика итд. Карактеристични су за лирску поезију.

ДЕСКРИПЦИЈА

Дескрипција (лат. *descriptio* – опис, описивање, оцртавање) – један од облика казивања у књижевном делу. Под овим појмом подразумева се описивање природе, изгледа лика, спољашњег и унутрашњег простора.

Постоје четири врсте описа: пејзаж, портрет, екстеријер и ентеријер.

ЕНТЕРИЈЕР

Ентеријер (фр. *interieur* – унутрашњи) – унутрашњост неке просторије или грађевине; приказивање унутрашњости уопште (на слици, филму и слично).

ЕКСТЕРИЈЕР

Екстеријер (лат. *exterior* – спољашњи) – спољашњи изглед, спољашњост, спољна страна грађевине са појавама, предметима и бићима у њему.

